

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نېاشد تن من مېباد بدین بوم و بر زنده یک تن مېباد
همه سر به سر تن به کشتن دهم از آن به که کشور به دشمن دهم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

لیکونکی: ایف ایم شکیل
ژباړه: شاه محمود "سرتیر"
۳۰ می ۲۰۲۵

چین، روسیه او ایران د کابل اړیکې ټینګوي ځکه چې امریکا بیا افغان لوبې ته ننوځي

په داسې حال کې چې واشنګټن غواړي خپل افغان شتون بیا تایید کړي، یو نوی یوریشیایي اتحاد په کابل کې په پراخه کچه پانګونه کوي او د امریکا او هند د ارمانونو په وړاندې سیمه ایز توازن بیا رغوي.

د امریکا په ملاتړ د څلور اړخیز امنیتي ډیالوګ (QUAD) په غونډه کې یو ناڅرګند اتحاد په خاموشۍ سره له منځه ځي، چې د هند سمندر، آسیا-پسیفیک سیمې او په ځانګړې توګه سویلي آسیا کې د هند نفوذ ننګوي. دا اتحاد - چې چین، روسیه، ایران او پاکستان پکې شامل دي - د یو قوي متقابل ځواک په توګه راڅرګند شوی، په ځانګړې توګه د متحده ایالاتو د ولسمشر ډونالد ټرمپ ادارې د هغو هڅو په پایله کې چې د افغانستان حیاتي کانونو ته د بیجینګ لاسرسی بندوي.

چین لا دمخه د افغانستان په کانونو، پټرولیم، کانونو او کرنې سکتورونو کې ۱۴ ملیارد ډالر پانګونه کړې ده. دوی د افغانستان سره د واخان پوله هم د یوې پراخې ستراتیژۍ د یوې برخې په توګه بیا رغولې ده چې د ایران - افغانستان - چین دهلېز جوړولو پلانونه پکې شامل دي.

په ۲۰۲۱ کال کې له کابل څخه د امریکا او ناټو له وتلو راهیسې، افغانستان د سیمه ییزو فعالیتونو د شدید مرکز په توګه بدل شوی دی. د طالبانو په مشرۍ حکومت د کانونو او مخابراتو په برخه کې د ملیاردونو بهرنیو پانګونو هرکلی کړی، پداسې حال کې چې د چین او روسیې سره یې اړیکې ژورې شوې دي.

د طالبانو په وړاندې د بیجینګ او مسکو مخ په زیاتیدونکي نفوذ پایله ورکړې ده: افغانستان د می په میاشت کې اعلان وکړ چې د ډالر کمولو کمپاین سره یوځای شي او د دواړو یوریشیایي قدرتونو سره د سیمه ییزو اسعارو سوداګرۍ میکانیزمونه رامینځته کړي.

پاکستان، چې د طالبانو تاریخي ملاتړی دی، د واکمنۍ د ټینګولو لپاره د غورځنګ د دوه لسیزو جګړې په جریان کې د لوژستیک، وسلو او روزنې په برابرولو کې مهم رول لوبولی دی. ځینې حتی استدلال کوي چې پاکستان طالبان قابلې کړل، او کویت په پخپله ملا عمر روزي. په هرصورت، اړیکې وروسته له هغه خرابې شوې چې د تحریک طالبان پاکستان (TTP) - چې د افغان پټنځایونو سره د پښتنو وسله والو یوه څانګه ده - د پاکستان په نښه کول پیل کړل.

چين سيمه ييزه معادله بيرته راگرځوي

لکه څنگه چې د اسلام آباد او کابل ترمنځ تاوتریخوالی اوج ته ورسېد، چين په چټکۍ سره د سيمه ييزې معادلې د بيا متوازن کولو لپاره مداخله وکړه. د پاکستان او هند د سرحدې نښتو څخه يوازې څو ورځې وروسته، بيجينگ د افغانستان او پاکستان چارواکي د خبرو اترو لپاره راوبلل.

د می په ۲۱مه، د چين د بهرنیو چارو وزير وانگ یی په بيجينگ کې د پاکستان د مرستیال لومړي وزير اسحاق دار او د افغانستان د لنډمهاله بهرنیو چارو وزير امير خان متقي ترمنځ د غیر رسمي خبرو اترو کوربه توب وکړ. د چين د بهرنیو چارو وزارت د بيان له مخې، دواړو خواوو "په اصولو کې" موافقه وکړه چې ډيپلوماتيکې اړيکې بيا جوړې کړي او خپلې دوه اړخيزې اړيکې لوړې کړي.

دا نوښت د ۲۰۲۴ کال د دسمبر په مياشت کې د افغانستان په پکتیکا ولايت کې د پاکستاني طالبانو پر پټنځایونو د پاکستان د هوايي بریدونو وروسته پیل شو، چې شاوخوا ۵۰ کسان پکې ووژل شول، او لږ وروسته له هغه رامنځته شو چې د هند د بهرنیو چارو وزير ایس جی شنکر د متقي سره ولیدل - چې په ۲۰۲۱ کال کې د امریکا په منځګړیتوب واک ته له راستنیدو راهیسې د نوي ډيلي لخوا له طالبانو سره د لوړ پوړو چارواکو لومړۍ اړیکه وه. په لنډه توګه، د چين ډيپلوماتيک متقابل عمل هند ګډوډ کړی دی.

ایران او روسیه د بيجينگ د طالبانو وړاندیزونه تکراروي

ایران او روسیې د چين د طالبانو ښکیلتيا منعکس کړې ده، د ترمپ د افغانستان پالیسۍ له څرګندولو وروسته د دې بيا تنظيم لپاره حرکت زیات شوی دی.

د ۲۰۲۵ کال په جنوري کې، د ایران د بهرنیو چارو وزير عباس عراقچي کابل ته یو تاریخي سفر وکړ، د متقي او د طالبانو له لومړي وزير حسن اخوند سره یې ولیدل. خبرې اترې د افغان مهاجرینو، د اوبو شخړو، د سرحدونو مدیریت او سوداګرۍ په اړه متمرکزې وې.

ډاکټر غلام علي، د آسیایي مطالعاتو لپاره د هانګ کانګ د څیړنیز مرکز مرستیال، د کریډل ته د سيمه ایزو ډيپلوماتيکو فعالیتونو د څپې لپاره ځینې شرایط وړاندې کوي:

"د ایران د اورګاډي وزارت لا دمخه د ایران - افغانستان - چين د هلیز جوړولو لپاره خپله اراده ښودلې ده، احتمالاً د واخان پولې له لارې. په افغانستان کې ثبات د بل هر هیواد په پرتله د ګاونډیانو ګټو ته ډیر خدمت کوي."

د ۲۰۲۴ کال په فبروري کې، د ایران د پخواني ولسمشر ابراهیم رئیسي ادارې د ۳۵ ملیون ډالرو په ارزښت یو تړون لاسلیک کړ چې طالبانو ته یې د ایران د چابهار بندر ته لاسرسی ورکړ، چې له امله یې افغانستان ته اجازه ورکړل شوه چې له لرې پرتو ترانزیتي لارو څخه تېر شي. د اورګاډي پټلۍ د غځولو په اړه خبرې اترې وشوې، چې د ایران-افغانستان سوداګرۍ ته یې د پام وړ وده ورکړه.

تېر کال، ایران او افغانستان د دې اقداماتو په پایله کې په خپلو دوه اړخیزو سوداګرۍ کې د پام وړ پراختیا ولیدله. راڅرګندېدونکې سیاسي همغږۍ د ښه اقتصادي همکارۍ لپاره اساس رامنځته کړی دی.

په ورته ډول، د ۲۰۲۵ کال په مارچ کې، د روسیې لوی څارنوال ستري محکمې ته عریضه وکړه چې طالبان د منع شویو سازمانونو له لیست څخه لرې کړي - یو ګام چې تېر کال د ولسمشر ولادیمیر پوتین لخوا د ترهګرۍ ضد

ملګري په توګه د طالبانو د نومولو اعلان سره سم وړاندې شو. محکمې دا غوښتنه يوازې تيره مياشت، په اپريل کې ومنله.

ولې کابل د څلور اړخيز بلاک لپاره مهم دی

ولې بيجينګ اسلام آباد او کابل د نږدې کيدو په لور هڅوي، سره له دې چې مخ په زياتيدونکې تاوتریخوالي چې نږدې په جګړه بدل شوي؟ ځواب په ستراتيژيک محاسبه کې دی.

لومړی، افغانستان د چين د لويديځ لوري ته د بيلنټ اينډ روډ نوښت (BRI) پراختيا لپاره خورا مهم دی. دوهم، د هيواد پراخه لېتيم، مس او اوسپنې زيرمې د چين د ټيکنالوژۍ صنعت لپاره کلیدي دي. دريم، بيجينګ په افغانستان کې د هند د هر ډول پېنې مخالفت کوي. په پای کې، امنيتي ګټې چين دې ته اړ باسي چې په مستقيم ډول له طالبانو سره ښکېل شي.

کله چې واشنگټن په فبروري کې د خپل افغان نفوذ د بيا څرګندولو پلانونه اعلان کړل، څلور اړخيز بلاک په کابل کې د ځان د ټينګولو هڅې ګړندۍ کړې. دا هڅې وروسته له هغه ګړندۍ شوې چې د متحده ايالاتو ولسمشر د بگرام هوايي اډې د بيرته نيولو پلانونه اعلان کړل - چې په ستراتيژيک ډول د چين د اتومي تاسيساتو څخه يو ساعت لرې موقعيت لري.

ترمپ وويل چې په بگرام کې د "کوچني ځواک" د جوړولو لپاره د هغه پلانونه د افغانستان په هدف نه وو، بلکې د چين د اډې د عملياتي کنټرول د مخنيوي لپاره وو - هغه تور چې طالبانو په کلکه رد کړی دی.

د ډلې وياند ذبيح الله مجاهد په مارچ کې سيمه ييزو رسنيو ته وويل چې د چين لخوا د هوايي اډې د کنټرول په اړه د ترمپ تورونه "د بې بنسټه معلوماتو پر بنسټ يو احساساتي بيان" وو، او زياته يې کړه:

"بگرام د اسلامي امارت [د طالبانو رژيم] لخوا کنټرول کيږي، نه د چين لخوا. چينايي سرتيري دلته شتون نلري، او نه هم موږ له کوم هيواد سره داسې کوم تړون لرو."

ډاکټر علي کريدل ته وايي چې د ترمپ د امريکا په پالیسۍ کې ناڅاپي بدلون په حقيقت کې د چين، ايران او روسيې د ژورې ښکېلتيا د هڅولو کې مرسته کړې، او يادونه کوي چې دا هيوادونه اوس د ناټو وروسته په افغانستان کې د تسلط د بيا ټينګولو لپاره د متحده ايالاتو، لويديځ او هند هڅو د مخنيوي لپاره کار کوي. مګر دا د توازن يو اسانه عمل نه دی، هغه په ګوته کوي:

"دا د ايران لپاره هم پلي کيږي. تهران ممکن دا د انديښنې په توګه ونه ګوري، د ايران په بندرونو کې د هند پانګونې او د مرکزي آسيا سره د اړيکو د جوړولو لپاره د ايران او افغانستان کارولو ته په پام سره، کوم چې په ځينو لارو چارو کې د ايران ګټو سره سمون لري. د پاکستان د پوځ لومړنۍ اندېښنه په افغانستان کې د هند رول دی. سره له دې، طالبان د خپلواکۍ لوړه کچه ښيي. که چيرې د پاکستان پوځ په افغانستان کې د لاسوهنې خپلې پالیسۍ ته دوام ورکړي او هڅه وکړي چې د "شاته انګر" يا "ستراتيژيک ژوروالي" په توګه يې وکاروي، نو دا به منفي پايلې ولري."

د بگرام هوايي اډې کمېنت او نوي لويه لوبه

سره له دې چې په دوو لویو جگړو - په اوکراین او غزه کې - کې د امریکا د بنکېلتیا کمېنت سره سره، واشنګټن په فعاله توګه د چینایي سرچینو رسولو زنځیرونو په نښه کولو او په ۲۰۲۱ کې له لاسه ورکړل شوي ستراتیژیک پېښې بیرته تر لاسه کولو لپاره د بهرنۍ پالیسۍ حرکتونو ته دوام ورکوي.

د امریکا او طالبانو ترمنځ د اړیکو خرابوالی د ټرمپ د ۲۰۲۴ کال د ټاکنو وروسته پیل شو. په مارچ کې، د امریکا د سفير ادم بوهرلر او تجربه کار ډیپلومات زلمي خليلزاد په مشرۍ یو پلاوی د نیول شوي امریکایي ګرځندوی جورج گلېزمن د خوشې کولو لپاره کابل ته سفر وکړ.

افغان استازي په هوښیارۍ سره امریکایي پلاوي ته خبر ورکړ چې گلېزمن د بشري حقونو او د ښه نیت د اشارې په توګه خوشې کېږي.

د واشنګټن هغه هیواد ته چې د ۲۰ کلونو لپاره یې اشغال او ویجاړ کړ، د بشردوستانه کیدو څخه لرې دی. نو ایران، روسیه او چین د افغان ډلو سره اړیکې ګړندي کوي ترڅو په خپلو شرایطو کې ثبات راولي. یو مهم هدف: د سیمې په نوي جیوپولیتیک سیالۍ کې د امریکا او د هغې د متحدینو څنګ ته کول.

د می ۲۸، ۲۰۲۵ /

F.M. Shakil